

Ποιο είναι το νόημα και το περιεχόμενο της λέξης «φροντίδα» στον πολυεπίπεδο κόσμο όπου ζούμε; Ποια είναι η μορφή της σε μια εποχή πολυδιάστατων κρίσεων; Μπορεί να μετρηθεί; Είναι ένα μέσο επιμέλειας του εαυτού ή των άλλων; Μας τροφοδοτεί; Επουλώνει; Άραγε, μπορούμε να δημιουργήσουμε μια κοινωνία που πραγματικά νοιάζεται και φροντίζει; Μήπως, τελικά, είναι το ισχυρότερο μέσο σύνδεσης με την οικογένεια, την κοινότητα, τη γειτονιά; Μπορεί να εξελιχθεί σε ένα μέσο ευημερίας; Αυτά είναι μερικά από τα ερωτήματα που απασχόλησαν το δεύτερο residency πρόγραμμα του Ιδρύματος Γ. & Α. Μαμιδάκη στο οποίο συμμετείχαν οκτώ fellows, οι οποίοι/-ες, μαζί με εισηγητές από την Ελλάδα και το εξωτερικό, πειραματίστηκαν και μελέτησαν την έννοια της φροντίδας σε όλες τις εκφάνσεις της, ακόμη και τις συνέπειες της έλλειψής της. Επαγγελματίες από τον χώρο των εικαστικών τεχνών και του πολιτισμού, καλλιτέχνες κάθε είδους, επιμελητές, ακτιβιστές, αρχιτέκτονες, ερευνητές, συγγραφείς, μεταφραστές και ακαδημαϊκοί παρευρέθηκαν στο διάστημα 14-23 Οκτωβρίου 2023 στο Minos Beach art hotel, στον Άγιο Νικόλαο Κρήτης, έναν χώρο που ενδείκνυται για σκηνικό του προγράμματος αυτού, αφού το ξενοδοχείο ξεχωρίζει για την πολύτιμη συλλογή τέχνης με έργα που έχουν φιλοτεχνήσει κορυφαίοι Έλληνες και ξένοι καλλιτέχνες, ανάμεσα στους οποίους βρίσκουμε τους Magdalena Abakanowicz, Lynda Benglis, Κώστα Βαρώτσο, Γιώργο Γυπαράκη, Ρένα Παπασπύρου, Georgia Kotretsos, Θεόδωρο Ζαφειρόπουλο, Γιώργο Ρυμενίδη και Ιλεάνα Αρναούτου και Ισμήνη Κινγκ.

Όλες τις μέρες που έμεινα εκεί αισθάνθηκα ότι ήμουν μέρος ενός κοινωνικού πειράματος. Άνθρωποι από διαφορετικές αφετηρίες συνυπήρξαν και αντάλλαξαν απόψεις, σκιαγραφώντας την πολυσήμαντη έννοια της φροντίδας. Ειδικότερα, στο πλαίσιο του residency πραγματοποιήθηκαν διαδραστικά ερευνητικά εργαστήρια τα οποία εστίασαν σε ποικίλες θεματικές, χρησιμοποιώντας όμως συνειδητά μια εναλλακτική και βιωματική προσέγγιση. Σκοπός του προγράμματος είναι να προσφέρει στους επαγγελματίες του πολιτισμού ευκαιρίες για κινητικότητα και συνύπαρξη. Αυτός ήταν και ο λόγος που στον πυρήνα των συνομιλιών κυριάρχησε ένας διαφορετικός κώδικας επικοινωνίας που περιελάμβανε τη συνύπαρξη, τους προβληματισμούς και τις σκέψεις των συμμετεχόντων. Δόθηκε έμφαση στην έμπνευση, στην έρευνα, στην εξιστόρηση εμπειριών, στη μάθηση αλλά και στους πειρατισμούς, στη γνώση, στις προσδοκίες, στη φιλοξενία και στη συνεργασία. Ένα συλλογικό residency, στο οποίο το καταληκτικό συμπέρασμα όλοι συμφώνησαν, ότι η φροντίδα στις μέρες μας αποτελεί ανάγκη αλλά και τη μοναδική μας ελπίδα για ένα κοινό, προοδευτικό μέλλον.

«Με τον σχεδιασμό και την υλοποίηση ενός συνεργατικού προγράμματος φιλοξενίας (Research Residency Programme) αποσκοπούμε στη δημιουργία ενός ασφαλούς χώρου για συνύπαρξη, συζήτηση, workshops και επιτόπια έρευνα. Πρόκειται για ένα εγχείρημα που στόχο έχει λιγότερο τη μοναχική δημιουργία και περισσότερο την ανάπτυξη δικτύων συνεργασίας και υποστήριξης μεταξύ των συμμετεχόντων, τόσο κατά τη διάρκεια αλλά και μετά το πέρας του προγράμματος. Σκοπός μας εξαρχής ήταν να δημιουργήσουμε τις απαραίτητες συνθήκες ώστε να σχηματιστεί ένα πνεύ-

μα κοινότητας μεταξύ των fellows, κάτι που μετά την ολοκλήρωση του 2ου προγράμματος φέτος τον Οκτώβρη βλέπουμε πως πετυχαίνει», επισημαίνει η Director του Ιδρύματος Γ&Α Μαμιδάκη, Γιώτα Δημητρίου.

Και συνεχίζει: «Η θεματική της φροντίδας, η οποία βρίσκεται στο επίκεντρο τόσο του νέου προγράμματος Residency όσο και του Βραβείου Τέχνης, δεν επιλέχθηκε τυχαία. Έχοντας πάψει πλέον να αποτελεί μόνο προσωπικό προβληματισμό, η φροντίδα αφορά την κοινότητα, το περιβάλλον αλλά και το κράτος πρόνοιας, το οποίο βάλλεται από τη νεοφιλελεύθερη κερδοσκοπία. Πολλοί καλλιτέχνες και επαγγελματίες του πολιτισμού συνδέονται με τα παραπάνω θέματα ήδη από τη δεκαετία του '60 και οι προτάσεις που δεχτήκαμε για το residency (περισσότερες από 100) το επιβεβαιώνουν. Πρακτικά ζητήματα όπως η περιβαλλοντική φροντίδα, η διαγενεακή φροντίδα, η κοινωνικά ενταγμένη τέχνη (socially engaged art), η καταπάτηση του κράτους πρόνοιας και η έλλειψη φροντίδας είναι επαναλαμβανόμενες θεματικές/πρακτικές. Ομοίως και με τον θεσμό του ετήσιου Βραβείου Τέχνης που ξεκίνησε το 2019 (και είναι φέτος στην τέταρτη χρονιά του, ύστερα και από δύο χρόνια διακοπής 2020-21 λόγω της πανδημίας), το πρόγραμμα Residency πραγματοποιείται στον Άγιο Νικόλαο Κρήτης με έμπνευση μια παράδοση φιλοξενίας καλλιτεχνών και θεωρητικών που ξεκίνησε ήδη από τη δεκαετία του '80 με τα συμπόσια τέχνης».

Από την πλευρά του, ο Σωτήρης Μπαχτσέτζης, καλλιτεχνικός διευθυντής του Ιδρύματος και αναπληρωτής καθηγητής Θεωρίας της Σύγχρονης Τέχνης και Επιμελητικών Πρακτικών του Τμήματος Πολιτισμού, Δημιουργικών Μέσων και Βιομηχανιών του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, υποστηρίζει: «Με την ομάδα του Ιδρύματος επεξεργαζόμαστε συχνά πρακτικές και τρόπους παραγωγής τέχνης και γνώσης που εναντιώνονται στο αφήγημα της "ανάπτυξης" ως "οικονομικής μεγέθυνσης" η οποία αφορά στην πραγματικότητα ελάχιστους και όχι την κοινωνία στο σύνολό της. Αντιπροτείνουμε μοντέλα αποανάπτυξης (degrowth), τοπικοποίησης και βιωσιμότητας, θέλοντας εμμέσως να επιστήσουμε την προσοχή στη νέα επερχόμενη "ερημοποίηση" των τουριστικών περιοχών, αγγίζοντας παράλληλα και θέματα εξωστρέφειας και της έννοιας του τόπου». Με την ένταξη του προγράμματος φιλοξενίας σε ένα ευρωπαϊκό πρόγραμμα (Care Ecologies) με κεντρικό άξονα τις πολιτικές και οικολογίες της φροντίδας, σε συνεργασία με φορείς, ιδρύματα και κέντρα τέχνης και έρευνας από την Ελλάδα και το εξωτερικό (WHW, Idensitat, State of Concept Athens, Κέντρο Νέων Μέσων και Φεμινιστικών Πρακτικών στον Δημόσιο Χώρο του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας), οι ενέργειες που έχουμε ξεκινήσει να υλοποιούμε και που προγραμματίζουμε για τα επόμενα δύο χρόνια στόχο έχουν να αναπτύξουν περαιτέρω αυτήν τη θεματική και τη σχετική βιβλιογραφία. Σε μια εποχή που βιώνουμε συχνά το "carewashing" σε πολι(στι)κό επίπεδο, οι ουσιαστικές, συνεργατικές και "αλληλοφροντιστικές" ενέργειες αλλά και το χτίσιμο μοντέλων αλληλοϋποστήριξης έχουν μεγάλη σημασία και αξίζει, καθένας από εμάς, από τη θέση του, να σκεφτεί και να πράξει αναλόγως».

Μάθετε περισσότερα για το πρόγραμμα residency στο <https://gnamamidakisfoundation.org>

Μπορούμε να δημιουργήσουμε μια κοινωνία που πραγματικά νοιάζεται και φροντίζει;

Ταξιδέψαμε στην Κρήτη για το δεύτερο residency πρόγραμμα του Ιδρύματος Γ. & Α. Μαμιδάκη και εξερευνήσαμε την έννοια της φροντίδας σε όλες τις εκφάνσεις της.

ΑΠΟ ΤΟΝ ΓΙΑΝΝΗ ΠΑΝΤΑΖΟΠΟΥΛΟ

